

פסח
שני
תשפ"ד

קור יעקב

לזכר נשמת אבי הרה"צ ר' יעקב יצחק בן הרה"צ ר' משה מנחם שפינגל זצ"ל
רב דק"ק "שערי שמים" רומנישער שוהל, באיסט סייד, נוא יארק

מצרים. ולפי"ז י"ל כיון דבזמן שמעברין את השנה אייר במקום ניסן, נחשב שגם באייר בכלל מזל טלה, ולכן נקבע פסח שני באייר.

עוד צ"ע למה נקבע פסח שני רק יום אחד – י"ד אייר, ולא ז' ימים כמו פסח הראשון. וי"ל עפ"י דברי הבעל הטורים שם – לפי שבט"ו באייר ירד המן, לכך עושים בו פסח שני רק יום אחד. נראה לפרש כיון דבט"ו באייר בשנה ראשונה לצאתם מארץ מצרים ירד המן, והם כבר קבעו יו"ט באותו יום לשמח על ירדת המן, לכן עושים פסח שני רק יום אחד, שהקב"ה לא רצה לערב שמחה בשמחה, דהיינו לערב שמחת פסח שני בשמחת המן.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי תרגום יונתן בן עוזיאל – ברם בפסחא דניסן הינון ייכלון פטירי, וקורבן פסחא לא יעבדון מטול דסואבותהון בהון, ובפסחא דאייר יידכון ויקרבון יתי' - הביאור יונתן פי' אך בפסח ראשון של ניסן הם יאכלו מצות, וקרבן פסח לא יעשו מפני שטומאתם בהם, ובפסח של אייר יטהרו ויקריבו אותו, שלא תאמר מפני שאינם בכלל קרבן פסח אינם חייבים באכילת מצות, אלא דוקא בקרבן אסורים מפני טומאתם, משא"כ לגבי שאר מצות. ולפי"ז י"ל דהטעם שפסח שני הי' רק יום אחד, כיון דבנוגע שאר מצוות, כגון אכילת מצה וכדומה, מי שהי' טמא מת הי' ג"כ מקיים אותן בז' ימי פסח, ורק קרבן פסח אי"א להם להקריב, וזה מתקיים בפסח שני בי"ד אייר.

וי"ל באופן אחר, דהטעם שנבחר פסח שני בט"ו באייר (שאוכלין הפסח בליל ט"ו) כיון שהוא יום מיוחד, דבאותה יום ירד המן, ויש צד השהו ביניהם, דכמו כשטענו בני"י למשה רבינו על הלחם, הי' נחשב לטענה מעליותא, וכפרש"י (ט"ו, י"ב) שעל הלחם שאלו כהוגן ירדו בבוקר בדרך חבה, וכמו"כ בפסח שני שאלו כהוגן – למה נגר"ע. ולפי"ז י"ל שעיקר יום של פסח שני הי' ט"ו באייר ולא בי"ד.

וי"ל באופן אחר, כיון דבשנה ראשונה לצאתם מארץ מצרים הי' להם מצה עד ט"ו אייר, ובאותו יום ירד המן, לכן אי"א לעשות אותו יום לפסח שני שהוא זכר ליציאת מצרים, בזמן שכבר כלה אותה תקופה של יציאתם, ונחשב אותו זמן (ט"ו אייר) כתקופה חדשה, כיון דכבר כלה המצה שאפו במצרים. ולפי"ז י"ל שנקבע פסח שני רק יום אחד בי"ד באייר, דבאותו יום עוד להם חררה שהוציאו עמם ממצרים.

איתא בזוהר (בהעלותך, דף קנ"ב ע"ב) כנסת ישראל מתעטרא בעטרה בניסן – דהיינו בני"י מקבל עטרות בליל ראשון של פסח. לא אתעדיאת כתרתיא ועטרה מינה תלתין יומין – אינה מסירה כתרתיא ועטרותיה ממנה לי יום עד י"ד אייר. וכל אינון תלתין יומין מן יומא דנפקו ישראל מפסח – וכל הלי יום מן היום שיצאו ישראל מהקרבן קרבן פסח ראשון. יתבא מטרוניתא בעטרהא וכל חילהא בחדוה – יושבת המלכה שהיא המלכות בעטרותיה, וכל צבאיה הם בשמחה. לכן מאן דבעי למחמי למטרוניתא יכיל למחמי – מי שרוצה לראות את המלכה ולקבל ממנה הארות יכול לעלות בה כל לי יום. ואח"כ כרוזא כריז – המכריז מכריז. כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא – כל מי שלא הי' יכול עד עתה לראות את המלכה ולקבל ממנה הארות. ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעי' – יבא יראה ויוכל לעלות בה עד שלא ינעלו שערי. אימתי כרוזא כריז – מתי מכריזים את כרוז הזה. בארבעה עשה לירחא תניינא – בי"ד לחודש השני – אייר. וזהו כדברינו הנ"ל, שתקופת פסח הראשון נשארה עד י"ד אייר, ומכאן ואילך התחילה תקופה חדשה, ולכן נקבע פסח שני בי"ד באייר.

וי"ל עוד בדרך חידוש, עפ"י הגמ' בפסחים (ו') שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם הפסח שלשים יום, מאי טעמא, שהרי משה עומד בפסח ראשון, ומזהיר על הפסח שני – פרש"י - ודורש להן

ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע (במדבר, ט', ז') פרש"י - וראוי היתה פרשה זו של פסח שני להאמר עיי' משה כשאמר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתיאמר על ידיהן שמגולגלין זכות עיי' זכאי - מכאן רואים דבר גדול, דאנשים האלו שבאו למשה רבינו בטענת - למה נגר"ע, חשבו דזה שאינם יכולים לעשות את הפסח הי' חסרונם, אבל למעשה זה גרם להם מעלה, שהנה בגלל טענתם זכו שתיאמר פרשה בתורה על ידיהן, ופרשה זו הוא חיזוק לכל אחד שיש לו איזו חסרון רח"ל שמעכב אותו מלעשות איזו מצוה, שצריך לחזק את עצמו, ולהיות לו תשוקה לעשות המצוה, שאפשר שתשוקתו לעשות המצוה תגרום לו איזו מעלה כמו שהי' במעשה זה של האנשים שאמרו – למה נגר"ע, שזה שפרשת פסח שני תאמר על ידם.

וי"ל עוד עפ"י דברי הרה"ק ר' צדוק זצ"ל (פרי צדיק) הנה מבואר בסוכה (כ"ה) שהאנשים האלו היו פטורין מן הדין מפסח ראשון מטעם עוסק במצוה פטור מן המצוה, וא"כ מה לחצם לקרב לפני משה רבינו בצוה רבה של - למה נגר"ע, ומה הי' החסרון מצדם. ותי' שצעתקם הי' כי הם היו משתוקקים מאד לקיים מצות הקרבת הפסח בזמנו בתוך כלל ישראל, ועיי' הצר להם מאד שלא זכו לגשת לקודש בתוך כלל ישראל במועדו, ועיי' השיב להם מרע"ה עמדו ואשמעה, וכמ"ש (ברכות, כ"ו) אין עמידה אלא לשון תפילה, דהיינו שהתפללו להקב"ה מעומק לבבם עיי', כי עיי' שורת הדין לא הי' שום תיקון לזה, דעבר יומו בטל קרבנו, ורק עיי' הצעקה והתשוקה שלהם המשיכו דבר ה' אליהם, וכמו שהמשיכו ישראל את התורה כולה בגודל תשוקתם, ועיי' אשמע מה יצוה ה' לכם, וכך הי' כי פעלו בתפלתם התחדשות הדין מהקרבנות פסח שני המרמו כי יש תקוה לכל נפש מישראל אפילו לטמא, ושהי' בדרך רחוקה במזיד, שהתרחק עצמו מלגשת אל הקודש, ואפי"ה עושה פסח שני, ולרמוז זה אמרו חז"ל (פסחים, ס"ו) איש נדחה ואין ציבור נדחין ר"ל דכל ענין פסח שני הוא דייקא על פרטי נפשות שהם רחוקים בנפשם מבחינת כלל קדושת ישראל, ועיי' תשובה נתקנו בשורש להיות זדונות זכיות.

ולפי"ז י"ל הטעם שהעלימה התורה שמות של האנשים אשר היו טמאים, עד כדי כך שהוא מחלוקת תנאים בסוכה (כ"ה) מי היו או משאלו ואלצפו או נושאי ארונו של יוסף, והוא משום שאם התורה הזכירה שמותם יש לחשוב שרק צדיקים כאלו שלא היו יכולים לעשות הפסח בשביל שהיו עוסקים במצוות יכולים לעשות פסח שני, אבל סתם בני אדם שאינם עוסקים במצוות אינם יכולים, לכן העלימה התורה את שמותם לרמוז שיש תקוה לכל נפש מישראל אפילו לטמא, ושהי' בדרך רחוקה שהתרחק עצמו מלגשת אל הקודש, שגם הוא עושה פסח שני. וי"ל עוד שהתורה העלימה שמותם, כדי שלא יאמרו שזכו להפרשה של פסח שני מצד גדולתן, אלא אדרבה זכו מצד תשוקתם לקיים המצוה.

ב) איש איש כי יהי' טמא לנפש וגו' ועשה פסח לה' בחדש השני בארבעה עשר יום (במדבר, ט', י'), י"א צ"ע למה נבחר חודש אייר לפסח שני יותר מחודש אחר. וי"ל עפ"י דברי הבעל הטורים – לפי כשמעברין השנה אז אייר במקום ניסן. נראה לפרש שעושים פסח שני בחודש אייר, כיון שיש לה שייכות לחודש ניסן, דבזמן שמעברין את השנה אייר במקום ניסן. ולפי"ז מובן שעושים אותה בי"ד באייר, כמו שעושים פסח ראשון בי"ד בניסן.

וי"ל עוד עפ"י דברי הרמב"ן (שמות, י"ב, ג') שהטעם שבני"י נצטוו על קרבן פסח, כי מזל טלה בחודש ניסן הי' בכחו גדול, כי הוא מזל הצומח, לכן צוה לשחוט הטלה ולאכול אותה, להודיע שלא בכח מזל יצאנו משם אלא בגזרת עליון, ועיי' רבותינו שהיו המצריים עובדים אותו, כ"ש שהודיע במצוה הזאת שהשפיל אלהיהם, וכחם בהיותו במעלה העליונה שלו, וכך אמרו – קחו לכם צאן ושחטו אלהיהם של

המצות שבעת ימים, אף אם הוא אינו בחודש הראשון, רק בי"ד של חדש השני, אז בטי"ו אייר הוי חג המצות שבעת ימים.

ג) ויעשו בני" את הפסח במועדו בארבעה עשר יום בחדש הזה וגו' ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו – פרש"י פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר וכ"ו ולמה לא פתחה בזו, מפני שהיא גנותן של ישראל, שכל מ' שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד. **הנה תוס' בקידושין (ל"ז) ד"ה הואיל** – הקשה למה באמת לא הקריבו פסחים במדבר חוץ מזה שבשנה השנית, ואי משום דכל מקום שנאמר ביאה לאחר ירושה וישיבה משמע, אי"כ למה עשו את הפסח בשנה השנית. **ותי' ד"ייל שע"פ הדיבור הי',** וגנות לישראל הוא שבשביל חטא מרגלים לא זכו ליכנס מיד לארץ ישראל.

הסטיפלער זצ"ל (ברכת פרץ) תי' באופן אחר, עפ"י שיטת התוס' (ירש פסחים דף ג') ד"ה מאלי מי קספו, דכמו שא"ר אמי דמי שאין לו קרקע פטור מראי"י דפטור מפסח. **ולפ"ז י"ל** דמה"ט לא עשו את הפסח כל זמן שהיו במדבר לפי שאין להם עדיין קרקע, ואע"פ דאמרינן שארץ ישראל מוחזקת להם מאבותיהם, מ"מ קנין פירות עדיין לא זכו בהם. **ולפ"ז י"ל** דכל כה"ג אכתי לא קרינן בי ארצך עד שיהא בידו להשתמש בה ולישב בה, וכך הי' בכל ארבעים שנה משגזר עליהם שלא יכנסו לארץ עד מ' שנה שנגזרה הגזרה, אבל בפסח דשנה השנית שעדיין לא חטאו חטא מרגלים, דחטא מרגלים הי' בשנה השנית בט' באב, והיו רשאים ללכת מיד לכבוש ארץ ישראל, וע"פ הבטחת השי"ת שיכבשוה, הרי זה כאילו כבר הוא בידם, וכדאמרינן בקידושין (ס"ב) דכל שבידו לא הוי כדבר שלא בא לעולם, ולכן נחשבים כמו שיש לו קרקע ועשו את הפסח.

וי"ל באופן אחר, עפ"י פרש"י (ט', ג') וככל משפטיו – אלו מצות שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים למצה, ולביעור חמץ. **צ"ע** דבשנה השנית כבר לא הי' להם מצה, דהא כבר כלה להם החררה שהוציאו ממצרים בשנה הראשון בטי"ו אייר, ובאותו יום התחיל המן לירד, ואי"כ האיך קיימו בשנה השנית מצות קרבן פסח עם אכילת מצה, וכמ"ש (במדבר, ט', י"א) על מצות ומרורים יאכלהו. **וצ"ל** שמצד חביבות המצוה, השאירו מצה אצלם ממה שהוציאו ממצרים, כדי לקיים המצוה של קרבן פסח עם אכילת מצה בשנה השנית בשלימותא. **ולפ"ז י"ל** שמתעם זה לא נצטוו על פסח עוד במדבר, כדי שלא יהי' להם חלישות הדעת שלא יכול לקיים מצות קרבן פסח בשלימותא. **ולפ"ז י"ל** דזה שלא נצטוו רק פסח אחד במדבר הי' למעלתם, דזה מראה על חשקם לעשות המצוה בשלימותא.

ולפ"ז י"ל קושיית המפרשים, מה זה נתרעמו אלו טמאי מתים שלא היו יכולים להקריב הקרבן פסח, ובאו בגלוי פנים אל משה רבינו, ואמרו לו – למה נגרי"ע, וכי לא היו יודעים שטמא מת אסור בקדשים, ולא יכול לעשות את הפסח. **ולדברינו י"ל** דבאמת גם בני"י הטהורים הי' פטורים מקרבן פסח במדבר, וכדברי תוס' הנ"ל דפסח בשנה השנית הי' ע"פ הדיבור, דעיקר חיוב קרבן פסח הי' לאחר ירושה וישיבה, רק כשהקב"ה ראה תשוקתם לעשות הפסח במדבר, עי"ז שהשאירו מצה ממה שהוציאו ממצרים, כדי לקיים מה שנאמר – מצות ומרורים יאכלהו, לכן צום לעשות הפסח בשנה השנית, לכן בקשו הטמאים – למה נגרי"ע, דהיינו גם לנו יש תשוקה וחשק לעשות הקרבן פסח, ועי"ז זכו לפסח שני.

פסח שני - פעם אחת אחד בא לזקני הרה"ק ר' משה מנחם שפיגעל זצ"ל אדמו"ר מאסטראוו – קאלושין, ובקש ברכה בשביל אשתו שהתקשה בלידתה, והרופאים לא ידעו מה לעשות, אמר לו זקני שיתן לה ממצת האפיקומן (זקני הי' לו קופסה מיוחדת שהשאיר שם השירים של האפיקומן על כל השנה) ויהי' הכל בסדר, ואמר לו דמלת אפיקומן הוא – אפיקי – מאן ר"ל הוצאת בן זכר, וזה הי' בשורה טובה בשביל אבי הבן דעד זמן זה הי' לו רק ו' בנות, הוא עשה כמו שאמר לו זקני, והכל הי' בסדר, ונולד לו בן זכר במזל טוב!

שמעתי מעשה פלא מהרה"ק ר' ישעי' בן ר' משה מקרסטיר זצ"ל (נלב"ע ג' אייר, תרפ"ה, יהי זכרו ברוך) פעם אחת אחד בקש ברכה בשביל אשתו שהתקשה בלידתה, ואמר לו דבר פלא שיאמר – יזכור, והכל יהי' בסדר, וכך הי', וכששאלו לו על סגולה פלא כזה, אמר שאין זה סגולה רק דבר פשוט, דהנה בבית מדרש כשמכריז – יזכור, הגבאי אמר – קינדער ארוס – הילדים יצאו.

בהלכות פסח השני, דהיינו שלשים יום, שהוא בי"ד באייר. **ולפ"ז י"ל** דזה שאיתא בזוהר דהארות של פסח ראשון נשאר לי יום עד י"ד אייר, זה מטעם שלומדים הלכות פסח שני באותם שלשים יום, דהיינו ע"י כח התורה נשאר לנו אורות של פסח ראשון לי יום.

וי"ל עוד עפ"י דברי הזוהר (בהעלותך, דף קנ"ב ע"ב) קדושת פסח ראשון הוא מתתא לעילא דסליק ולא נחית, ופסח שני נחית מעילא לתתא דנחית ולא סליק. **וי"ל עפ"י דברי הרה"ק ר' צדוק זצ"ל (פרי צדיק)** דעיקר קדושת פסח מצרים הוא רק מכת איתערותא דלעילא, שהופיע עליהם הקדושה בתכלית להוציאם מתכלית הריחוק לשורש הקדושה, היינו שהקב"ה מקרב אז נפשות ישראל להקדושה, כמ"ש – ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, וזהו ענין דסליק מתתא לעילא, אמנם ענין פסח שני הוא דייקא ע"י איתערותא דלתתא, דהיינו שמרגיש בנפשו שנתרחק מאד מכלל קדושת ישראל ולבו נשבר בקרבו, ועי"ז זוכה לתכלית התיקון להיות נתקן הכל בשורש, והנה כל הלי' יום שמפסח ראשון עד פסח שני שייכים לקדושת הפסח, וכל אותו הזמן היו אבותינו נזונים מהחררה שהוציאו ממצרים משירי מצה, ואכלו מן הבצק ס"א סעודות (קידושין, ל"ח) עד פסח שני, והיינו שטעמו עוד טעם קדושת המצה מהציאה הראשונה שהופיע עליהם השי"ת מהארת שכינתו ית' מלעילא עד שלא הי' ביכולת להבצק לבוא לידי חימוץ, והוא בחינת ביטול יצה"ר מכל וכל לפי עשה שהוא השאור שבעיסה (ברכות, י"ז) אמנם מכאן ולהבא פסקה החררה, וניתן להם בט"ו באייר המן שהוא לחם מן השמים, שהוא ענין הכנה לקבלת התורה מצד האדם שיתעצם במעשיו לקדש ולטהר את עצמו איך שהוא גם בבחינת הריחוק מצד היצה"ר שבנפשו.

וי"ל עוד עפ"י דברי האדמו"ר מפילץ זצ"ל (ליקוטי יהודה) לדייק, שלגבי בנות צלפחד פרש"י (במדבר, כ"ז, ז') כך כתובה פרשה זו לפני במרום, אבל כאן לא פירש כן, רק פירש שזכו אלו שנאמרה הפרשה על ידיהן, שמגלגלים זכות ע"י זכאי. **ולדברינו י"ל** דבאמת פרשה זו של פסח שני לא היתה כתובה בלשון זה עד שזכו אלו בגודל התלהבות ונענו עתה.

הזוהר שם מסיים – דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחן – כי משם עד שבעה ימים עדיין השערים פתוחים, כי עדיין הארת פסח שני מאירה כנגד שבעת ימי פסח הראשון. **מכאן ולהלאה ינעלון תרעי** – מכאן ולהלאה ינעלו את השערים. **ועל דא פסח שני** – ועי"כ אלו שלא יכלו לעשות פסח ראשון, יכולים לעשות פסח שני בי"ד לחדש השני – אייר. **ביתר ביאור** – אע"פ שפסח שני הי' רק יום א' – י"ד באייר, הארת של פסח שני מאירה שבעת ימים, דהיינו מט"ו אייר עד כ"א אייר, כנגד שבעת ימי פסח הראשון – ט"ו ניסן עד כ"א ניסן.

וכדאי להזכיר את דברי המשך חכמה שכתב חידוש גדול (במדבר, כ"ח, ט"ז) עפ"י דברי הירושלמי, דאם כל ישראל לא הי' להם בית המקדש בניסן, אז עושין כל ישראל הפסח בחדש השני, ובזה הזמן שכל ישראל עושין פסח בחודש השני, אז עושין כל ישראל חג המצות בשני שבעת ימים, אע"פ דפסח שני של יחידים נאכל על מצות רק בליל ט"ו, אבל כשכל ישראל עושין אותו, אז עושין חג מצות שבעת ימים. **ולפ"ז י"ל הפסוק (במדבר, כ"ח, ט"ז)** ובחמשה עשר יום לחדש הזה, שלכאורה הוי יותר מדויק לכתוב בחדש הראשון. **וי"ל** שכוונת הפסוק הוא לחדש כשנעשה הפסח מכל ישראל, אז חג